

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**

**OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ**

Sociální pojištění v ČR

doc. Ing. Jana Janoušková, Ph.D.

Daňová soustava

Daně přímé

Daně nepřímé

tzv. quasi daně
Sociální pojištění

Pojistné na sociální pojištění

- z ekonomického hlediska chápáno jako daň
 - Pojistné je povinnou platbou do veřejného rozpočtu → ale má určité prvky **účelovosti**.
 - Pojistné (tj. platby do veřejného rozpočtu) je na jedné straně **platbou**,
 - ale na druhé straně představují **dávky**, které účastníkům plynou, a na které jim vzniká **nárok** (zajištěný legislativní normou).
-

Pojistné na sociální pojištění - řazeno mezi jiné fiskální platby

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

Mezi daně se řadí:

- pro jeho povinnost a pravidelnost placení,
 - výše platby pojistného je odvozována od výše důchodu poplatníka,
 - ale jen v malé míře se od výše příspěvků odvozuje plnění pojištění.
 - (Např. u zdravotní péče nezávisí na výši příspěvku konkrétního poplatníka).
-

Pojistné na sociální pojištění — jedny z nejmladších daní

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- Poprvé bylo zavedeno v roce 1880 v bismarckovském Německu a to pro státní zaměstnance.
 - Postupně začalo vznikat pro průmyslové dělnictvo a pak i pro ostatní profese.
 - K masivnímu zavádění došlo v západní Evropě po II. světové válce.
 - Dnes se sociální pojištění vztahuje nejen na zaměstnance, ale i na osoby samostatně podnikající.
-

System sociálního pojištění v Čechách

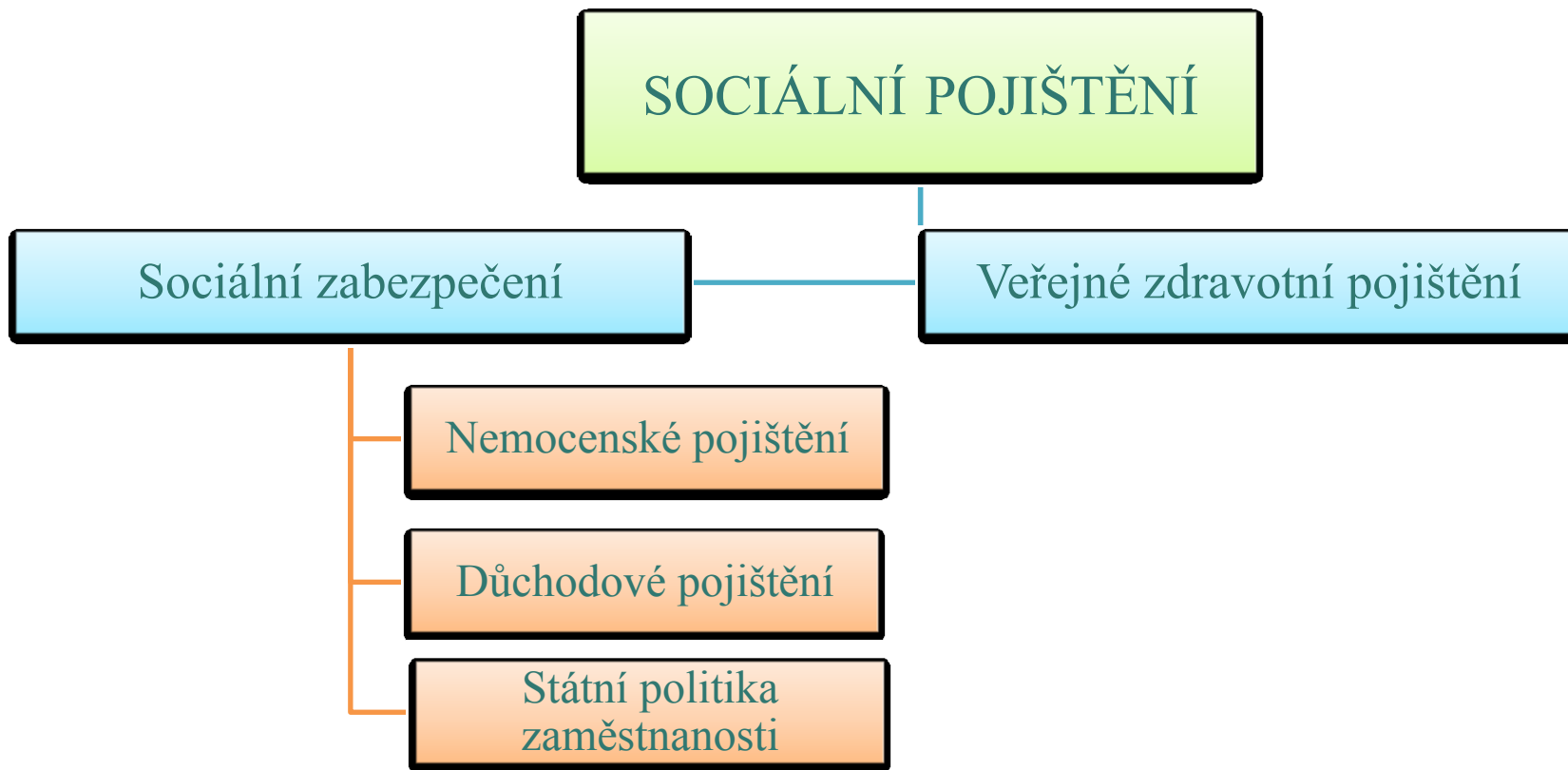
SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

Souvisel s poměrně dobrou ekonomickou úrovní a tradičně kvalitní vzdělanostní strukturou.

- Povinný systém nemocenského pojištění byl nastolen rokem 1888 pro průmyslové dělníky.
- Ve dvacátých letech minulého století byl zaveden pro všechny námezdně pracující.
- V roce 1948 došlo ke sjednocení nemocenského a zdravotního pojištění do jednoho systému.
- Pojistné bylo hrazeno zaměstnavatelem.
- Postupně docházelo k zestátnění všech zdravotních zařízení (vznikaly tzv. KÚNZ a OÚNZ – krajské a okresní ústavy národního zdraví).

Stát se stává garantem bezplatné zdravotní a sociální péče, která byla financována z daní.

Jednotný systém sociálního pojištění se po roce 1989 rozdělil:

Nemocenské pojištění

zabezpečuje výdělečně činné osoby při **krátkodobé ztrátě výdělku**:

nemocenské v případě nemoci

podpora při ošetřování člena rodiny

peněžitá pomoc v mateřství

vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství

Důchodové pojištění

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

Z hlediska potřeby finančních prostředků - nejvýznamnějším článkem
Pomáhá v případech dlouhodobé či **trvalé** neschopnosti pracovat (stáří,
invalidita).

důchody starobní

invalidní

vdovské, vdovecké, sirotčí (tzv. pozůstalostní)

Státní politika zaměstnanosti- Aktivní politika zaměstnanosti

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

Státní politika zaměstnanosti usiluje:

- o dosažení rovnováhy mezi nabídkou a poptávkou po práci,
- o produktivní využití zdrojů pracovních sil,
- o zabezpečení práva občanů na zaměstnání.

Aktivní politika zaměstnanosti omezuje nezaměstnanost a podporuje rovnováhu práce ve státě, zatímco **pasivní politika zaměstnanosti** tlumí následky, díky vyplácení podpor v nezaměstnanosti.

Aktivní politika zaměstnanosti

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

zřizování společensky účelných pracovních míst a vytváření veřejně prospěšných prací

bezplatně poskytovanou informační, poradenskou a zprostředkovatelskou činnost

poradenství pro volbu povolání

hmotné zabezpečení občanů ucházejících se o zaměstnání a při rekvalifikaci

system evidence volných pracovních míst a občanů ucházejících se o zaměstnání....

Financování důchodového pojištění

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

Všechny vyspělé země čelí tzv. „stárnutí populace“ (prodlužuje se průměrný věk a snižuje se porodnost) → rostoucí výdaje na důchody → potřeba důchodové reformy

Světová banka (1994) tři pilíře systému důchodového zabezpečení:

- I. pilíř - veřejnoprávní, státní systém důchodového pojištění s průběžným financováním,
 - II. pilíř - fondový systém, založený na povinnosti účastníků důchodového pojištění přispívat do vybraných fondů; vyžaduje komerční síť soukromé správy finančních prostředků,
 - III. pilíř - individuální aktivita a iniciativa občanů ve formě komerčního, investičního nebo kapitálového životního pojištění, různé formy spoření, apod.
-

I. pilíř – (pay-as-you-go)

I. pilíř – (pay-as-you-go) – Hospodaření systému důchodového pojištění

Rok	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Saldo hospodaření	4,4	-6,5	-12,5	-19,4	-19,7	-18,5	-18,9	-19,9	8,3	6,6	-0,9	9,9	2,6
Rok	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Saldo hospodaření	-36,8	-35,6	-45,4	-26,2	-29,3	-22,0	-28,2	+18,6	+16,4	-40,5	-2,3	- 21,5	-72,8

II. Pilíř ČR

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

Byl založen na fondovém spoření ovšem svou funkci nesplnil.

Byl zaveden v r. 2013 a ukončen rokem 2015.

Hlavním problémem byl nezájem ze strany občanů. Přibližně za 2 roky přilákal necelých 84 tisíc účastníků důchodového spoření, kteří mají ve fondech naspořené přibližně 3 miliardy Kč.

Přitom lidí v produktivním věku žije v Česku více než 5 milionů.

Poskytuje podporu spoření na důchod u občanů (tzv. produkty spoření na stáří):

- ve formě odečitatelných položek od základu daně,
- státním příspěvkem při splnění zákonných podmínek u podporovaného finančního produktu, který je osvobozen od zdanění.

Zvýhodněný zaměstnanecký benefit (produkt spoření na stáří včetně životního pojištění) – u zaměstnavatele daňový výdaj u zaměstnance osvobozený od daně z příjmu, a to **do výše limitu 50 000 Kč**.

- Vybrané pojistné na **sociální zabezpečení** plyne do státního rozpočtu.
 - Od roku 1996 se ve státním rozpočtu příjmy z pojistného na důchodové pojištění evidují tak, že případný přebytek pojistného na důchodové pojištění musí být uložen ve státních finančních aktivech.
 - aktuální a praktické informace viz web České správy sociálního zabezpečení nebo Ministerstva práce a sociálních věcí:
 - ✓ www.cssz.cz
 - ✓ www.mpsv.cz
-

Sociální pojištění - zaměstnanec

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVÍNĚ

Pojistné (v %)	Hradí zaměstnavatel	Hradí zaměstnanec
Celkem	24,8	7,1
Nemocenské pojištění	2,1	0,6*
Důchodové pojištění	21,50	6,5
Státní politika zaměstnanosti	1,20	--

* Změna od 1. 1. 2024

Sociální pojištění

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVÍNĚ

Období	Výše v Kč
2008	1 034 880 (86 240/měsíc)
2009	1 130 640 (94 220/měsíc)
2010	1 707 048 (142 254/měsíc)
2011	1 781 280 (148 440/měsíc)
2012	1 206 576 (48násobek průměrné mzdy) sociální pojištění
	1 809 864 (72násobek průměrné mzdy) zdravotní pojištění
2013	1 242 432 (48násobek průměrné mzdy) sociální pojištění
	Zrušení stropů - zdravotní pojištění
2016	1 296 288 (48násobek průměrné mzdy) sociální pojištění
2017	1 355 136
2018	1 438 992
2019	1 569 552
2020	1 672 080
2021	1 701 168
2022	1 867 728
2023	1 935 552
2024	2 110 416
2025	2 234 736

Má své **minimum** (minimální vyměřovací základ) - stát stanoví nejmenší tolerovanou spoluúčasť na financování příslušného druhu pojistné ochrany.

(U zaměstnanců se využívá minimálního vyměřovacího základu jen u veřejného zdravotního pojištění)

Horní mez → stát respektuje omezenou míru pojistné ochrany.

U zaměstnanců se v ČR maximální vyměřovací základ používá od r. 2008.

Zdanitelné příjmy a sociální pojištění

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVÍNĚ

Dílčí základ daně z příjmů fyzických osob	Typ zdanitelného příjmu z hlediska sociálního pojištění	Kdo hradí: sociální pojištění
Příjmy ze závislé činnosti	Příjmy ze zaměstnání	Zaměstnanec Zaměstnavatel
Příjmy ze samostatné činnosti	Příjmy ze samostatné výdělečné činnosti	Osoba samostatně výdělečně činná
Příjmy z kapitálového majetku	xxx	Osoba bez zdanitelných příjmů
Příjmy z nájmu	xxx	
Ostatní příjmy	xxx	

Sociální pojištění - OSVČ

Pojistné (v %)	Hradí OSVČ
Celkem	31,9
Nemocenské pojištění *	2,7
Důchodové pojištění	28
Státní politika zaměstnanosti	1,2

K hlavním povinnostem OSVČ patří:

- placení pojistného na důchodové pojištění a příspěvku na st. politiku zaměstnanosti
- a podávání Přehledu o příjmech a výdajích OSVČ za kalendářní rok.

* Účast na nemocenském pojištění je u OSVČ dobrovolná.

Vyměřovací základ pro sociální zabezpečení a veřejné zdravotní pojištění

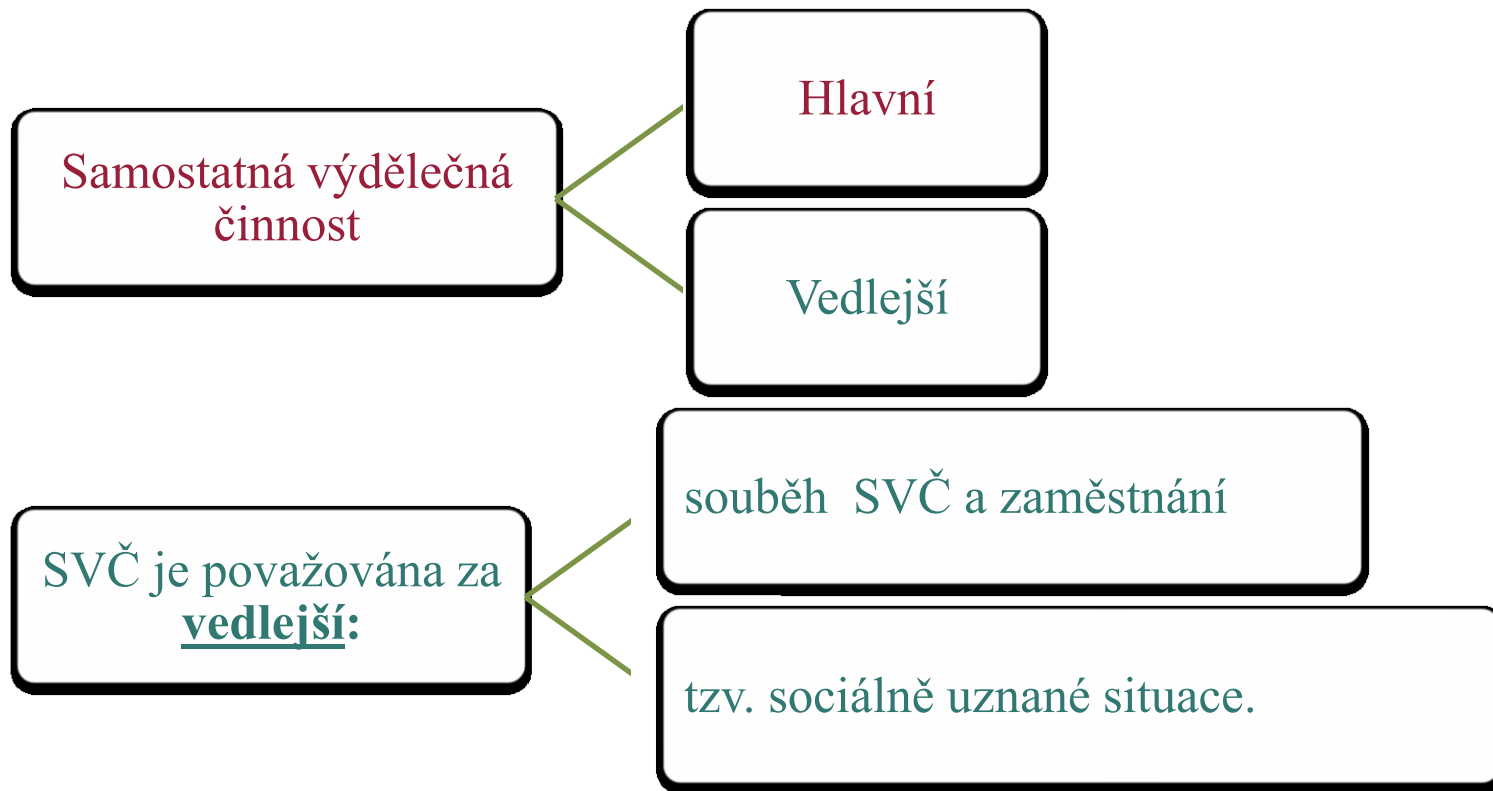
**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- V souvislosti s reformou veřejných financí rostl vyměřovací základ u OSVČ mezi lety 2004 až 2006 (každoročně o 5 %).
- Vyměřovacím základem je u OSVČ částka kterou si určí, ne však méně než :
 - 40 % daňového základu ze samostatné výdělečné činnosti v roce 2004,
 - 45 % daňového základu ze samostatné výdělečné činnosti v roce 2005,
 - 50 % daňového základu od roku 2006

Roční vyměřovací základ od roku 2024 je 55 % daňového základu ze samostatné výdělečné činnosti pro sociální zabezpečení.

Pro zdravotní pojištění zůstává 50 %.

Rozdělení samostatné výdělečné činnosti

Důvody, kdy je OSVČ považována za vedlejší

- OSVČ má v kalendářním roce nárok na výplatu částečného, plného invalidního či starobního důchodu,
- OSVČ má v kalendářním roce nárok na rodičovský příspěvek, příspěvek při péči o blízkou nebo jinou osobu,
- OSVČ vykonávala zaměstnání a příjem z tohoto zaměstnání činil alespoň dvanáctinásobek minimální mzdy,
- OSVČ byla nezaopatřeným dítětem (studium),
- OSVČ byla ve vazbě nebo výkonu trestu odnětí svobody déle než tři po sobě jdoucí kalendářní měsíce.

Rozhodná částka pro odvod sociálního pojištění u vedlejší činnosti

- 2020 činí rozhodná částka 83 603 Kč
- 2021 činí rozhodná částka 85 059 Kč
- 2022 činí rozhodná částka 93 387 Kč
- 2023 činí rozhodná částka 96 777 Kč
- 2024 činí rozhodná částka 105 520 Kč
- **2025 činí rozhodná částka 111 736 Kč**

Tuto částku je třeba sledovat, protože se mění a doporučuji sledovat internetové stránky ČSSZ

Veřejné zdravotní pojištění

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVÍNĚ

Slouží ke krytí výdajů spojených s financováním nutné zdravotní péče v rozsahu daném zákonnými pravidly.

Rok 1989 znamenal změny v oblasti zdravotnictví → příprava reformy tohoto systému.
Rok 1992 zaveden systém všeobecného zdravotního pojištění jako způsob úhrady zdravotní péče.

Tento způsob úhrady zdravotní péče vycházel z článku 31 Listiny základních práv a svobod, podle kterého mají občané právo na bezplatnou zdravotní péči na základě veřejného pojištění za podmínek, které stanoví zákon.

Stát a zdravotní pojišťovny garantují občanům rovný přístup, kvalitu a dostupnost zdravotní péče.

Každý pojištěnec má možnost svobodné volby lékaře, nemocnice a dalších specializovaných zdravotnických zařízení.

Vznikla Všeobecná zdravotní pojišťovna →povinně pojištění všichni občané.

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVÍNĚ

Rokem 1993 začaly vznikat další podnikové či oborové pojišťovny.
(RBP, Vojenská zdrav. poj., ZP ministerstva vnitra, Oborová zdrav. pojišťovna, apod).

V České republice tvoří systém zdravotní péče pojištěnec (příjemce zdravotní péče), poskytovatel zdravotních služeb (zprostředkovatel zdravotní péče) a zdravotní pojišťovna (plátce zdravotní péče). V rámci zdravotního pojištění má pojištěnec právo si vybrat jednu ze sedmi zdravotních pojišťoven. Změnu zdravotní pojišťovny je možné provést jednou za 12 měsíců, a to vždy jen k 1. dni kalendářního pololetí.

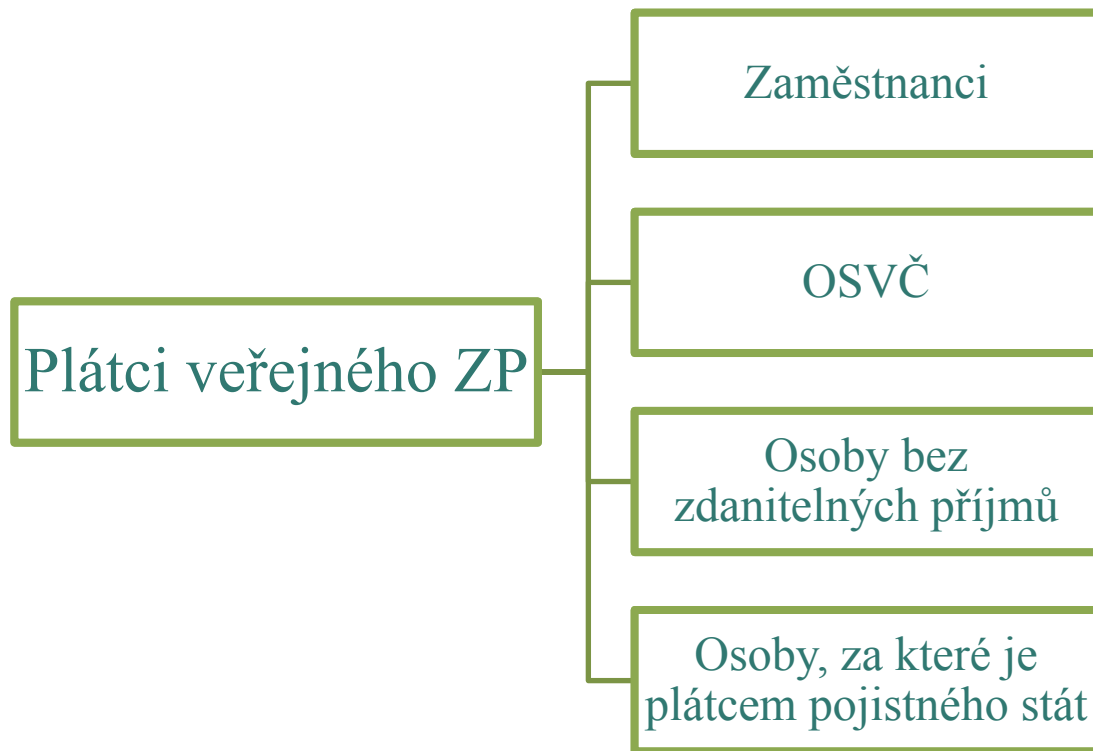
**Stát a zdravotní pojišťovny garantují občanům rovný přístup,
kvalitu a dostupnost zdravotní péče.**

**Každý pojištěnec má možnost svobodné volby lékaře, nemocnice a
dalších specializovaných zdravotnických zařízení.**

Plátcí veřejného ZP

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KÁRVINĚ

Stát přebírá povinnost za některé skupiny osob platit za ně pojistné.

Ostatní osoby jsou povinny do tohoto systému přispívat samy.

Pojištěncem se stáváme svým narozením.

Zdravotní pojištění - zaměstnanec

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

Hradí zaměstnavatel	Hradí zaměstnanec	Celkem
9 %	4,5 %	13,5 %

Minimální vyměřovací základ u zaměstnanců je dán *minimální mzdou*.

Pokud má zaměstnanec více zaměstnavatelů, tak ustanovení o minimálním vyměřovacím základu použije jen u jednoho z nich.

Zdravotní pojištění - OSVČ

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

Za osoby samostatně výdělečně činné (OSVČ) se pro účely zdravotního pojištění považují osoby, které mají příjmy uvedené v § 7 odst. 1 a 2 ZDP a osoby s nimi spolupracující, na které jsou rozdělovány příjmy dosažené výkonem spolupráce a výdaje vynaložené na jejich dosažení, zajištění a udržení.

Výše pojistného u OSVČ **13,5 % z vyměřovacího základu.**

Vyměřovacím základem u osoby samostatně výdělečně činné je **50 % daňového základu.** Je-li dosažený vyměřovací základ osoby samostatně výdělečně činné nižší než minimální vyměřovací základ, je OSVČ (až na výjimky) povinna odvést pojistné z minimálního vyměřovacího základu.

Od 1. ledna 2025 je **minimální měsíční vyměřovací základ 23 278,50 Kč** a z toho **minimální měsíční záloha na pojistné je 3 143 Kč.**

Osoby bez zdanitelných příjmů (OBZ)

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

Osobou bez zdanitelných příjmů se stává ten, kdo po celý kalendářní měsíc nemá příjmy ze zaměstnání, ze samostatné výdělečné činnosti a není za něj plátcem pojistného stát. OBZ je povinna si platit sama zdravotní pojištění v zákonem stanovené výši (stejně jako u zaměstnanců)

Do kategorie OBZP se zařadí např.:

- ✓ žena v domácnosti, která **nepečuje** celodenně osobně a řádně o dítě do 7 let nebo o dvě děti do 15 let, nepobírá žádný důchod z českého důchodového zabezpečení, ani není v evidenci úřadu práce jako uchazeč o zaměstnání, to znamená, ani za ni není plátcem stát z jiného důvodu,
- ✓ pojištěnec, který má jen takové příjmy, které nepodléhají dani z příjmů,
- ✓ pojištěnec, který má příjem na základě dohody o provedení práce do 11 500 Kč měsíčně, nebo příjem z dohody o pracovní činnosti, který nedosáhne v kalendářním měsíci výše 4 500 Kč,
- ✓ pojištěnec, který má jen takové příjmy, které jsou zdaňovány podle § 8, § 9 nebo § 10 ZDP,
- ✓ nezaměstnaný, který není v evidenci úřadu práce,
- ✓ student, který po ukončení školy nenastoupí ihned po prázdninách do zaměstnání nebo nezačne podnikat.

Za předpokladu, že tyto skutečnosti trvají po celý kalendářní měsíc.

Osoby, za které je plátcem pojistného vždy stát:

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- ✓ nezaopatřené děti,
 - ✓ osoby pobírající důchod z důchodového pojištění,
 - ✓ příjemci rodičovského příspěvku (do čtyř let dítěte),
 - ✓ osoba na mateřské a rodičovské dovolené,
 - ✓ osoby evidované na úřadu práce jako nezaměstnaní,
 - ✓ osoby pobírající dávky sociální péče,
 - ✓ osoby převážně nebo úplně bezmocné a osoby pečující o převážně nebo úplně bezmocnou osobu,
 - ✓ vojáci základní vojenské služby,
 - ✓ osoby ve vazbě, výkonu trestu odnětí svobody.
-

Osoby, za které je plátcem pojistného stát za předpokladu, že nemají příjmy ze zaměstnání nebo jako OSVČ

- ✓ osoby, které dosáhly věku potřebného pro nárok na starobní důchod, avšak nesplňují další podmínky pro jeho přiznání,
- ✓ osoby, které se osobně a celodenně starají o jedno dítě ve věku do 7 let nebo dvě děti ve věku do 15 let, apod.

Mají-li tyto osoby započitatelné příjmy, stát za ně pojistné neplatí, ale nevztahuje se na ně ustanovení o minimálním vyměřovacím základu.
